

An analysis of the lived experiences of mothers with autistic children regarding the consequences of digital nannying

Narges Radjoo , M.S. Department of education sciences, Faculty of psychology and education sciences, University of Yazd, Yazd, Iran. Email: radjoonarges5@gmail.com

Hossain Hassani , Ph.D. Assistant Professor, Department of education sciences, Faculty of psychology and education sciences, University of Yazd, Yazd, Iran. Email: hassani.hossain@yazd.ac.ir (Author Corresponding)

Kazem Barzegar Bafrooei , Ph.D. Associate Professor, Department of education sciences, Faculty of psychology and education sciences, University of Yazd, Yazd, Iran. Email: k.barzegar@yazd.ac.ir

Mahdieh Estabraghi , Ph.D. in educational psychology, Department of education sciences, Faculty of psychology and education sciences, University of Yazd, Yazd, Iran. Email: Estabraghi87@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction: Today, with the advancement of technology, many features are available to users. However, these possibilities come with certain risks and threats. It is very important that users can benefit from technological capabilities at the highest level while minimizing existing risks. In this regard, digital babysitting is a condition of environmental poverty that deprives young children of essential learning opportunities and interferes with their social interactions. In fact, digital babysitting refers to the constant use of digital devices to entertain or soothe children, which can replace human interactions and affect cognitive and emotional development. Research has also shown that digital babysitting can cause behaviors similar to those of individuals with autism spectrum disorder and lead to deviations in the structure and functions of young children's brains. Therefore, the present study aimed to analyze the lived experiences of mothers of autistic children regarding the consequences of digital nannying.

Methods: The approach of the present research was qualitative and interpretive phenomenological. The target group included all mothers of children aged 5 to 12 with autism-like disorder in Yazd city in 2024–2025, of whom 9 were selected as participants through criterion-based purposive sampling and in accordance with the principle of theoretical data saturation. The research tool was a semi-structured in-depth interview. Initially, 7 participants were interviewed, and saturation was achieved. For greater certainty, two additional participants were interviewed. To determine the validity of the data, the opinions of several qualitative researchers and research participants were reviewed and compared. Coding was also carried out and compared by the researcher and another expert in the qualitative field.

Results: Finally, mothers' experienced perceptions were organized into 2 main themes (consequences and harms caused by digital babysitting on children, and consequences and harms caused by digital babysitting on the family) and 18 sub-themes. In this regard, the harms of digital babysitting on children include vision

problems, sleep problems, decreased physical health associated with unhealthy behavior, reduced attention to personal hygiene, aggression, decreased concentration and attention, reduced problem-solving ability, decreased duration of physical play, increased stress and anxiety, reduced life satisfaction, increased emotional dependence on digital devices instead of human communication, decreased academic performance, increased school absences, and reduced study time. On the other hand, the harms of digital babysitting on the family included a decrease in the quality of family communication, a decrease in the duration of family interactions, a decrease in social interactions, and an increase in isolation and loneliness. The results of the study of mothers' perceptions showed that digital babysitting can have widespread effects on children's physical and mental health and cause symptoms similar to mild autism spectrum disorder in their children.

Discussion: In order to reduce the negative effects of digital babysitting, it is recommended that parents increase their knowledge about the use of digital media, set appropriate rules and regulations for the use of these tools at home, and strengthen family interactions. Also, by creating more suitable environments and reducing work-related and daily stress, parents can help improve their own and their children's conditions. Providing counseling and support services to parents can also be effective in better managing these challenges.

Keywords: Digital Babysitting, Lived Experience, Phenomenological Method, Qualitative Approach, Autism.

واکاوی تجارب زیسته مادران دارای کودک اوتیسم از پیامدهای دایه‌گری دیجیتال

نرگس رادجوا^۱، حسین حسینی^۲، کاظم برزگر بفرئی^۳، مهدیه استبرقی^۴

چکیده

پژوهش حاضر باهدف شناسایی تجارب زیسته مادران از آثار و پیامدهای دایه‌گری دیجیتالی در بروز علائمی مشابه اختلال طیف اوتیسم خفیف در بین کودکان صورت گرفت. رویکرد پژوهش حاضر کیفی و از نوع پدیدارشناسی تفسیری بود. گروه هدف شامل تمامی مادران دارای کودکان ۵ تا ۱۲ سال با اختلال شبه اوتیسم در شهر یزد در سال ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴ بود که ۹ نفر از آن‌ها به صورت نمونه‌گیری هدفمند ملاک محور و با رعایت قانون اشباع نظری داده‌ها به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته بود. برای تعیین اعتبار داده‌ها از بررسی و تطبیق نظر برخی پژوهشگران کیفی و مشارکت‌کنندگان در پژوهش استفاده شد. در نهایت ادراکات تجربه‌شده مادران در قالب ۲ مضمون اصلی و ۱۸ مضمون فرعی سازمان‌دهی شد. در این راستا آسیب‌های دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان شامل مشکلات بینایی، مشکلات خواب، کاهش سلامت جسمی با رفتار ناسالم، کاهش توجه به بهداشت شخصی، پرخاشگری، کاهش تمرکز و توجه، کاهش توانایی حل مسئله، کاهش مدت زمان بازی‌های فیزیکی، افزایش استرس و اضطراب، کاهش رضایت از زندگی، افزایش وابستگی عاطفی به دستگاه‌های دیجیتال به جای ارتباطات انسانی، کاهش عملکرد تحصیلی، افزایش غیبت‌های مدرسه، کاهش زمان مطالعه بود. از طرف دیگر آسیب‌های دایه‌گری دیجیتالی بر خانواده شامل کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی، کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی، کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش انزوا و تنهایی بود. نتایج حاصل از بررسی ادراکات مادران نشان داد که دایه‌گری دیجیتالی می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای بر سلامت جسمی و روانی کودکان داشته باشد و باعث بروز علائمی مشابه اختلال طیف اوتیسم خفیف در کودکان آن‌ها شود.

واژگان کلیدی

دایه‌گری دیجیتالی، تجربه زیسته کودکان، روش پدیدارشناسی، رویکرد کیفی، اوتیسم

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۲۰

۱. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. radjoonarges5@gmail.com

۲. استادیار، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. (نویسنده مسئول) hassani.hossain@yazd.ac.ir

۳. دانشیار، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. k.barzegar@yazd.ac.ir

۴. دکتری روانشناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. Estabraghi87@yahoo.com

مقدمه

با پیشرفت سریع فناوری، استفاده از رسانه‌ها در بزرگسالان و کودکان افزایش یافته است و باعث انتقال از مطالعه کتاب و روزنامه به استفاده از دستگاه‌های دیجیتال متعدد شده است (Moursad et al, 2023, 3). اگرچه رسانه‌های نمایشی^۱ (تلویزیون، گوشی‌های هوشمند، کنسول‌های بازی و کامپیوتر) می‌توانند فرصت‌های جدیدی برای یادگیری ارائه دهند (John & Bates, 2024, 1 & Martin et al, 2023, 5)، اما ممکن است خطراتی را نیز برای رشد کودک ایجاد کنند (Reis et al, 2023, 152). تحقیقات نشان داده است که حضور فناوری‌های رسانه‌ای جدید بر صمیمیت خانواده چه در جنبه‌های ارتباطی، اعتمادی و جذابی تأثیر گذاشته است و استفاده از ابزارهای دیجیتال مانند تلفن‌های هوشمند می‌تواند فاصله ارتباطی بین والدین و فرزندان را افزایش دهد (Nabela & Rianto, 2020, 37). باید توجه داشت که نحوه تعامل والدین با فرزندان، از مهم‌ترین عواملی است که نقش بسزایی در پرورش شخصیت سالم و بهنجار افراد بازی می‌کند (Zhang et al, 2024, 269). ابزارهای دیجیتال می‌توانند این تعامل و شکل‌گیری مثبت شخصیت را دچار مشکل کنند و اثرات نامناسب و مضری برای کاربران به همراه داشته باشند (Bhutani et al, 2024, 14). قرار گرفتن کودک در معرض ابزارهای دیجیتال، ارتباط کلامی والدین-کودک را کاهش می‌دهد، درحالی‌که شخصیت فرد در تعامل با اعضای خانواده شکل می‌گیرد (Bhutani et al, 2024, 14., Stiglic & Viner, 2019, 6., Whelan et al, 2022, 679). استفاده افراطی و بیش از حد ابزارهای دیجیتال، باعث به وجود آوردن نوعی وابستگی روان‌شناختی به تلفن همراه و همچنین سبب ایجاد مشکلاتی مانند استرس، اضطراب و نگرانی، کاهش بهزیستی روانی و کاهش فعالیت بدنی در افراد می‌شود (Lopez-Fernandez et al, 2017, 170). و نقش مادر و سایر اعضای خانواده کم‌رنگ خواهد شد که می‌توان از آن به‌عنوان دایه‌گری دیجیتال^۲ نام برد که وسایل دیجیتال، جایگزین روابط فعال کودک با محیط می‌شود و کودک در بیشتر ساعات بیداری در مجاورت مداوم با دستگاه‌های دیجیتالی است. در واقع، دایه‌گری دیجیتالی به موارد افراطی مراقبت از کودک با کیفیت کم گفته می‌شود که در محیطی ساده، تکراری و با روابط اجتماعی اندک، انجام می‌پذیرد. در این سبک از مراقبت، کودک مورد غفلت واقع شده و در مجاورت مداوم با دستگاه‌های دیجیتالی به سر می‌برد و جنبه‌های مختلف تحول او دچار وقفه می‌شود (پوراعتقاد،

1. Screen Media

2. Digital Babysitting

دایه‌گری دیجیتال به استفاده مداوم از تلفن‌های هوشمند و تبلت‌ها برای سرگرم کردن یا آرام کردن کودکان گفته می‌شود (Andrisano Ruggieri & et al, 2024, 41)؛ در بین کودکان، دایه‌گری دیجیتال به صورت استفاده بیش از حد از دستگاه‌های دیجیتال به‌عنوان وضعیت جایگزین تعاملات انسانی تأثیرگذار بر رشد شناختی و عاطفی مشخص شده است (Cannoni & et al, 2018, 42). والدین ممکن است از فناوری‌های دیجیتال برای مدیریت رفتار کودکان استفاده کنند، اما این روش می‌تواند منجر به کاهش تعاملات اجتماعی و وابستگی بیش از حد به فناوری شود (Tan et al, 2024, 25).

تحقیقات نشان داده‌اند نشان داده‌اند که قرار گرفتن کودک در معرض دستگاه‌های دیجیتال، تعامل کلامی والدین-کودک را کاهش می‌دهد (پوراتمادی و همکاران، ۱۳۸۹، ۴۳). پژوهش‌ها نیز نشان داده‌اند که انزوای نوزادان سبب القای رفتارهای شبیه به افراد دارای اختلال طیف اوتیسم می‌شود. اختلال طیف اوتیسم (ASD) یک اختلال عصبی-رشدی است که با نقص‌های پایدار در تعاملات اجتماعی، ارتباطات و رفتارهای تکراری مشخص می‌شود. نشانگان رفتاری و مشاهده‌پذیر این اختلال شامل مشکل در برقراری ارتباط چشمی، ناتوانی در فهم زبان بدن، رفتارهای تکراری مانند تکان دادن دست‌ها، وابستگی شدید به اشیاء خاص، مقاومت در برابر تغییرات، حساسیت غیرعادی به محرک‌های حسی و دشواری در تعاملات اجتماعی است. یافته پژوهش‌های یادشده این فرضیه را به ذهن متبادر می‌کند که مواجهه طولانی‌مدت خردسالان با وسایل دیجیتال و دایه‌گری دیجیتال می‌تواند به‌منزله مصداقی از انزوا یا ایزوله شدن برای نوزاد انسان، سبب به وجود آمدن رفتارهای شبیه به افراد دارای اختلال طیف اوتیسم در خردسالان شود (Lyll et al, 2014, 448). کودک دارای علائم شبه اوتیسم ممکن است برخی ویژگی‌های مشابه با اختلال طیف اوتیسم را نشان دهد، اما لزوماً تشخیص اوتیسم دریافت نمی‌کند. این کودکان ممکن است مشکل در تعاملات اجتماعی، ارتباطات غیرکلامی، حساسیت‌های حسی، رفتارهای تکراری و علایق محدود داشته باشند، اما شدت و الگوی این علائم متفاوت است. از طرف دیگر، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم بسیار بیشتر از کودکان عادی از وسایل دیجیتال استفاده می‌کنند. در واقع، این کودکان به‌جای تعامل با مادر، در معرض دایه‌گری دیجیتالی قرار می‌گیرند و وسایل دیجیتال جای مادر را برای آن‌ها پر می‌کند. عوامل ژنتیکی و ارثی نیز زمینه را فراهم می‌کنند تا این کودکان

در معرض محیط‌های ویژه قرار گیرند که همین امر می‌تواند تبیین محکمه‌پسندی برای این فرضیه باشد که کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم بیشتر از وسایل دیجیتال استفاده خواهند کرد (Montes, 2016, 124).

از طرف دیگر، مادران کودکان مبتلابه اوتیسم که نقش حمایتی و تربیتی بسیار مهمی در بهبود رفتارها و مهارت‌های اجتماعی این کودکان دارند، ممکن است برای مدیریت رفتارهای چالش برانگیز فرزندانشان به ابزارهای دیجیتال متوسل شوند. اگرچه این ابزارها می‌توانند در کوتاه‌مدت به آرامش کودک کمک کنند، اما وابستگی به فناوری می‌تواند تعاملات عاطفی میان مادر و کودک را کاهش داده و در بلندمدت فرصت‌های آموزشی و اجتماعی مهمی را از دست بدهند. در این راستا، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که استفاده طولانی‌مدت از صفحه‌نمایش، به‌ویژه در سنین پایین، می‌تواند باعث تشدید مشکلات ارتباطی و رفتارهای تکراری شود (Peng et al, 2024, 342., Ophir et al, 2023, 3). این استفاده مفرط نه‌تنها منجر به تأخیر در رشد مهارت‌های اجتماعی، شنوایی-گفتاری و هماهنگی چشم و دست کودکان مبتلابه اوتیسم می‌شود، بلکه فرصت‌های یادگیری مهارت‌های اجتماعی را نیز به میزان قابل‌توجهی کاهش می‌دهد (Peng et al, 2024, 342). یافته‌های بوتانی و همکاران (۲۰۲۴، ۱۴) نشان می‌دهد که افزایش زمان استفاده از صفحه‌نمایش می‌تواند تأثیر منفی بر رشد زبان کودکان داشته باشد، موضوعی که به‌ویژه برای کودکان مبتلابه اوتیسم که از قبل با چالش‌های زبانی مواجه هستند، بسیار حائز اهمیت است. علاوه بر این، پژوهش‌های دیگر مانند شوتزمن و گرشلی^۱ (۲۰۲۳، ۱) تأکید دارند که فرزندپروری منفی و عدم نظارت مناسب بر استفاده کودکان از فناوری‌های دیجیتال می‌تواند به افزایش مشکلات عاطفی و رفتاری منجر شود. نظارت والدین و کنترل استفاده از رسانه‌ها نقش کلیدی در کاهش اثرات منفی دایه‌گری دیجیتال دارد. بر اساس پژوهش‌های گلبتکین و یلدریم^۲ (۲۰۲۳، ۵۲۵)، راهنمایی کودکان و تنظیم زمان استفاده از رسانه‌های دیجیتال توسط والدین، اهمیت زیادی در کاهش تأثیرات منفی فناوری بر رفتار کودکان، به‌ویژه کودکان مبتلابه اوتیسم، دارد. پژوهش کیفی نصیری و بختیاری (۱۴۰۳، ۹۵) نیز نشان داد چهار کاربرد عمده مادران از رسانه‌ها برای فرزندانشان شامل صفحه نمایش به عنوان: پس‌زمینه، پرستار کودک، پستانک دیجیتال و مجموعه ابزار مراقبت از کودک مورد استفاده قرار می‌گیرد که تمامی این موارد باعث افزایش دایه‌گری دیجیتال می‌شود. همچنین نتایج پژوهش صادقی و همکاران (۱۴۰۰، ۹۴) نیز نشان داد

1. Shutzman & Gershy

2. Gülbetekin, E, & Yildirim

استفاده بیشتر کودکان با علائم اختلال طیف اوتیسم از وسایل دیجیتال با تشدید مشکل دیر خوابیدن و تنوع غذایی محدود، نارضایتی مادر از رفتار تغذیه‌ای کودک و به‌طور کلی مشکلات تغذیه همراه است.

با این حال، خلأ پژوهشی که تأثیر دایه‌گری دیجیتالی را بر علائم اوتیسم و رابطه مادر-کودک مورد بررسی قرار دهد، احساس می‌شود. با تحلیل تجربیات مادران، این پژوهش می‌تواند به شناسایی عواملی که ممکن است به بروز علائم اوتیسم منجر شوند، یاری رساند و مبانی نظری موجود را بسط دهد. این امر نه تنها به تدوین نظریه‌های جدید در زمینه تأثیرات دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان کمک می‌کند، بلکه به بهبود روش‌های تربیتی و مراقبتی نیز منجر می‌شود. علاوه بر این، پژوهش حاضر می‌تواند به روشن شدن نقش دایه‌گری دیجیتالی در زندگی خانوادگی و تأثیرات آن بر توسعه اجتماعی و ارتباطی کودکان کمک کند. این پژوهش از طریق بررسی دقیق تجربه‌های مادران، می‌تواند به درک بهتری از تأثیرات مثبت و منفی وسایل دیجیتال بر کودکان و خانواده‌ها منجر شود. این اطلاعات می‌توانند به تدوین راهکارهایی برای کاهش تأثیرات منفی وسایل دیجیتال بر کودکان و بهبود ارتباطات خانوادگی منجر شود. از این رو، مسئله اصلی این پژوهش بررسی این است که چگونه دایه‌گری دیجیتال می‌تواند بر شدت علائم اوتیسم و رابطه مادر-کودک تأثیر بگذارد.

پیشینه نظری

دایه‌گری دیجیتال: امروزه با پیشرفت فناوری امکانات زیادی در اختیار کاربران قرار می‌گیرد. با این حال، این امکانات با برخی از خطرات و تهدیدها همراه است. بسیار مهم است که اطمینان حاصل شود که کاربران، به‌ویژه نوجوانان، می‌توانند با به حداقل رساندن خطرات موجود، از امکانات فناوری در بالاترین سطح بهره‌مند شوند (Gür & Türel, 2022, 184). در همین راستا، دایه‌گری دیجیتالی به‌مثابه شرایط فقر محیطی است که موقعیت‌های اساسی یادگیری شناختی، هیجانی و اجتماعی ضروری را از خردسال می‌گیرد و با عملکرد انطباقی، مشارکت و تعاملات اجتماعی او تداخل پیدا می‌کند. در واقع، به مواردی که ابزار دیجیتال، جایگزین روابط فعال کودک با محیط شود، دایه‌گری دیجیتالی گفته می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، دایه‌گری دیجیتالی شده به موارد افراطی مراقبت از کودک با کیفیت کم گفته می‌شود که در محیطی ساده، تکراری و با روابط اجتماعی اندک انجام می‌پذیرد. در این سبک از مراقبت، کودک با سن کمتر از ۱۲ سال مورد غفلت واقع شده و

در مجاورت مداوم با دستگاه‌های دیجیتالی به سر می‌برد (Andrisano Ruggieri et al, 2024, 414). دایه‌گری دیجیتالی می‌تواند سبب بروز رفتارهای شبیه به افراد دارای اختلال طیف اوتیسم و انحراف در ساختار و کارکردهای مغز خردسالان شود و تعامل بین خردسال و محیط اجتماعی‌اش (دایه‌گری دیجیتال) می‌تواند به‌عنوان یک عامل خطر بر تظاهرات ژنی تأثیر بگذارد. فناوری‌های جدید، مانند موبایل و رسانه‌های صفحه‌نمایش تعاملی، اکنون در زندگی روزمره کودکان ریشه دوانده‌اند. کودکان امروزی «بومیان دیجیتال» هستند که در یک اکوسیستم دیجیتال دائماً در حال تغییر که توسط رسانه‌هایی مانند تلفن همراه تقویت شده است متولد شده‌اند (Muppalla et al, 2023, 12). سنی که در آن کودکان به‌طور منظم با رسانه‌ها درگیر می‌شوند از چهار سالگی در سال ۱۹۷۰ به چهار ماهگی در امروز کاهش یافته است. ابزارهای الکترونیکی، انقلابی در یادگیری، ارتباطات و انتشار اطلاعات ایجاد کرده‌اند، اما تحقیقات اخیر نشان می‌دهد که استفاده از رسانه‌های صفحه‌نمایش ممکن است اثرات نامطلوب جدی بر سلامت کودکان در درازمدت داشته باشد و این موضوع را به یک نگرانی مبرم برای سلامت عمومی تبدیل می‌کند. همچنین این احتمال افزایش یافته است که کودکان چاق شوند، مشکلات رفتاری، بی‌نظمی در خواب، عملکرد تحصیلی ضعیف و غیره را تجربه کنند (Hale & Guan, 2015, 53, Muppalla et al, 2023, 13, Ophir et al, 2023, 4).

اوتیسم: اختلال طیف اوتیسم (ASD در DSM-5-TR) به‌عنوان یک اختلال عصبی-رشدی تعریف شده که شامل نقص‌های پایدار در تعاملات اجتماعی و ارتباطات همراه با رفتارهای تکراری و محدود است. این علائم از کودکی ظاهر می‌شوند و شدت آن در افراد مختلف متفاوت است (APA, 2022). کودک مبتلا به اختلال طیف اوتیسم (ASD) از اوایل کودکی علائم خود را نشان می‌دهد. این علائم معمولاً بین ۶ تا ۱۲ ماهگی قابل مشاهده هستند، اما در بیشتر موارد، نشانه‌ها در ۱۸ تا ۲۴ ماهگی واضح‌تر می‌شوند. برخی کودکان ممکن است در ۲ سالگی تشخیص قطعی دریافت کنند، درحالی‌که در موارد خفیف‌تر، تشخیص ممکن است تا نوجوانی به تأخیر بیفتد (APA, 2022). بر اساس راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی-متن بازنگری شده (DSM-5-TR)، درحالی‌که علائم ASD باید در دوره اولیه رشد وجود داشته باشد، ممکن است تا زمانی که تقاضاهای اجتماعی از ظرفیت‌های محدود فراتر نرود، به‌طور کامل آشکار نشوند، یا آن‌ها ممکن است با راهبردهای آموخته‌شده در زندگی

1. Digital Natives

2. Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders - 5th Edition Text Revision (DSM-5-TR)

بعدی پوشانده شوند. علاوه بر این، برخی از افراد علیرغم وجود علائم اجتماعی ASD می‌توانند عملکرد تحصیلی و مدرسه‌ای کافی داشته باشند. ماهیت ناهمگن و ویژگی‌های پوشانده ASD چالشی برای تشخیص زودهنگام است که منجر به تأخیر در تشخیص می‌شود (Fusar-Poli et al, 2022, 189., Margari, 2024, 3).

روش پژوهش

در این پژوهش از رویکرد کیفی^۲ استفاده شده است. روش مورد استفاده در این پژوهش، پدیدارشناسی^۳ تفسیری است. در این پژوهش گروه هدف مادران دارای کودکان ۵ تا ۱۲ سال با اختلال شبه اوتیسم در شهر یزد در سال ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴ بودند. در پژوهش حاضر ۹ نفر از مادران دارای کودکان با اختلال شبه اوتیسم مورد مصاحبه قرار گرفتند. لازم به ذکر است بعد از انجام ۷ مصاحبه داده‌ها به اشباع رسیدند؛ اما برای اطمینان بیشتر مصاحبه تا ۹ شرکت‌کننده ادامه داده شد. روش نمونه‌گیری هدفمند بود. ابزار پژوهش «مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته» بود. در این نوع مصاحبه، گفت‌وگو با سؤالات کلی درباره تجربه مادران از دایه‌گری دیجیتال شروع شد و در مواقع لازم در طول انجام پژوهش از سؤالات کاوش‌گرایانه‌ای مانند «می‌توانید در این باره بیشتر توضیح دهید؟» استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش پیشنهادی اسمیت (۱۹۹۵) استفاده شد. سه مرحله‌ای که اسمیت به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات در روش پدیدارشناسی پیشنهاد کرده است، عبارت‌اند از: تولید داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و تلفیق موارد (اسمیت و همکاران، ۱۹۹۹). برای تعیین اعتبار داده‌ها از بررسی و تطبیق نظر برخی پژوهشگران کیفی و مشارکت‌کنندگان در پژوهش استفاده شد. لازم به ذکر است که قبل از شروع مصاحبه، رضایت تمامی افراد برای شرکت در پژوهش جلب شد و به آن‌ها اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات آن‌ها محرمانه باقی خواهد ماند؛ نیز به آن‌ها اعلام شد که هر زمانی که در طول مصاحبه، به هر دلیلی تمایلی به ادامه مصاحبه نداشته باشند، می‌توانند مصاحبه را ترک کنند. همچنین قبل از انجام مصاحبه برای ضبط صدا از شرکت‌کنندگان اجازه گرفته شد و در تمامی جلسات صدای مشارکت‌کنندگان با رضایت کامل آن‌ها، ضبط گردید. همچنین به منظور رعایت اصل اعتمادسازی پاسخگویان در جریان کلی پژوهش قرار گرفتند.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه

ردیف	کد	والد	جنسیت فرزند	شغل	مدرک تحصیلی	سن فرزند	تعداد فرزندان
۱	A	مادر	پسر	خانه‌دار	دیپلم	۷	۱
۲	B	مادر	پسر	خانه‌دار	دیپلم	۵	۱
۳	C	مادر	پسر	آرایشگر	دیپلم	۱۲	۱
۴	D	مادر	دختر	خانه‌دار	لیسانس	۷	۲
۵	E	مادر	پسر	معلم نقاشی	دیپلم	۱۲	۲
۶	F	مادر	پسر	خانه‌دار	لیسانس	۷	۲
۷	G	مادر	دختر	خانه‌دار	فوق‌لیسانس	۹	۲
۸	H	مادر	دختر	خانه‌دار	دیپلم	۱۲	۳
۹	I	مادر	پسر	خانه‌دار	دیپلم	۱۰	۴

یافته‌های پژوهش

در این بخش از پژوهش مضامین اصلی و فرعی به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها مورد بررسی و توضیح قرار گرفته است.

سؤال پژوهش: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی چیست؟

بررسی مضامین به‌دست‌آمده از پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی طبق جدول ۲ ما را با دو مضمون اصلی و ۱۸ مضمون فرعی مواجه کرد.

جدول ۲. مضامین اصلی و فرعی برای سؤال اول

سؤال ۱: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان و خانواده چیست؟		مضمون اصلی
مضمون فرعی	یک نمونه از مفاهیم مطرح شده	
مشکلات بینایی	F1: خیره نگاه کردن به گوشی؛	مضمون اصلی: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان.
مشکلات خواب	B4: خوابیدن بعد از پدر و مادر؛ C39: خواب نامنظم	
کاهش سلامت جسمی با رفتار ناسالم	A5: ساعت‌های زیاد تماشای تلویزیون؛	
کاهش توجه به بهداشت شخصی	F12: ناراحتی مجاری ادراری.	
پرخاشگری	A7: کوبیدن کنترل تلویزیون روی میز	
کاهش تمرکز و توجه	D23: کنار گذاشتن بازی فکری	
کاهش توانایی حل مسئله	B16: دشواری در کشیدن نقاشی	

سؤال ۱: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان و خانواده چیست؟		
مضمون اصلی	مضمون فرعی	یک نمونه از مفاهیم مطرح شده
پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان	کاهش مدت‌زمان بازی‌های فیزیکی	A10: ترجیح گوشی به اسباب‌بازی‌ها
	افزایش استرس و اضطراب	B29: تلفظ غیر صحیح کلمات
	کاهش رضایت از زندگی	E48: خستگی؛ E49: بی‌حوصلگی
	افزایش وابستگی به دستگاه‌های دیجیتال	E46: تمایل به تماشای محتوای خنده‌دار و شاد
	کاهش عملکرد تحصیلی	B32: افت تحصیلی در دروس
	افزایش غیبت‌های مدرسه	B36: کاهش انگیزه برای حضور در مدرسه
	کاهش زمان مطالعه	B37: زود خسته شدن هنگام مطالعه؛
پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر خانواده	کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی	A20: اختلال در تعاملات خانوادگی به دنبال پخش فیلم
	کاهش مدت‌زمان تعاملات خانوادگی	A1G1: وقت‌گذرانی کمتر پدر با فرزندان
	کاهش تعاملات اجتماعی	E17: خجالت‌کشیدن در موقعیت‌های اجتماعی
	افزایش انزوا و تنهایی	C24: تمایل به ماندن در خانه؛

مضمون اول: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان

دایه‌گری دیجیتال می‌تواند تأثیرات جسمی، رفتاری، شناختی، عاطفی و تحصیلی متعددی بر کودکان داشته باشد. در ادامه هر یک از مضامین فرعی توضیح داده شده‌اند.

مشکلات بینایی: ضعف بینایی یکی از تأثیرات جسمی مهم دایه‌گری دیجیتال است که در مصاحبه‌ها به آن اشاره شده است. مادران گزارش داده‌اند که کودکانشان به دلیل استفاده مداوم از دستگاه‌های دیجیتال مانند گوشی‌های هوشمند و تبلت‌ها دچار ضعف بینایی شده‌اند. این ضعف بینایی می‌تواند به مشکلاتی مانند خشکی چشم، خستگی چشم و حتی نزدیک‌بینی منجر شود. برخی از مادران نیز اشاره کرده‌اند که کودکانشان به دلیل استفاده زیاد از دستگاه‌های دیجیتال نیاز به عینک پیدا کرده‌اند و حتی برخی از کودکان دچار تیک عصبی مانند پلک زدن مکرر شده‌اند. این مشکلات بینایی به دلیل خیره شدن طولانی‌مدت به صفحه‌نمایش‌ها و عدم استراحت کافی برای چشم‌ها ایجاد می‌شود. در این راستا، شرکت‌کننده شماره دو می‌گوید: «استفاده از گوشی باعث میشه چشماش خسته بشه و بعدش از تلویزیون استفاده میکنه چشماش واقعاً اذیت میشه».

مشکلات خواب: مشکلات خواب به‌عنوان یکی از تجارب زیسته مادران از تأثیرات دایه‌گری دیجیتال در مصاحبه‌ها مطرح شده است. مشکلات خواب شامل خواب دیر وقت شبانه، دیر بیدار شدن هنگام صبح، خوابیدن بعد از پدر و مادر، خواب نامنظم، به‌سختی خوابیدن و بیدار شدن، تأثیر محتوای ترسناک بر خواب، وضعیت نامناسب خواب، دوست نداشتن خواب، بیدار ماندن تا دیر وقت، کاهش کیفیت خواب و از دست دادن خواب کافی و نشستن پای گوشی از شب تا صبح است. این مشکلات می‌توانند تأثیرات منفی بر کیفیت زندگی و سلامت روانی کودک داشته باشند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره سه می‌گوید: «خوابش برای ما معزلی شده چون روزا می‌خوابه و شبا هم می‌شینه پای بازی‌ها و یا به خاطر اینه که شبا هیجان داره تا اون بازی‌ها رو انجام بده شبا دیر می‌خوابه به‌سختی می‌خوابه و دو می‌خوابه یا دو و نیم می‌خوابه و بی‌خوابیا رو داریم اذیت میشه بی‌خوابی‌های شیش خیلی بده»

کاهش سلامت جسمی با رفتار ناسالم: تماشای زیاد تلویزیون و بازی‌های ویدیویی، همراه با فعالیت بدنی کم، مصرف تنقلات ناسالم و علاقه به غذاهای پرچرب و فست فود، می‌تواند به کاهش سلامت جسمی منجر شود. این رفتارها باعث کاهش وزن به دلیل کم‌غذایی، مصرف زیاد تنقلات ناسالم و افزایش وزن می‌شوند. همچنین مشکلات جسمی مانند قوس کمر به دلیل استفاده زیاد از کامپیوتر نیز ممکن است رخ دهد. به‌طور کلی، این رفتارهای ناسالم می‌توانند تأثیرات منفی بر سلامت جسمی داشته باشند و منجر به مشکلاتی مانند اضافه وزن و کاهش فعالیت بدنی شوند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هفت می‌گوید: «به خاطر استفاده از زیاد از کامپیوتر کمرش قوس پیدا کرده تا حدودی و به خاطر این می‌خوام از کالای پزشکی یه چیزی بگیرم کمرشو ببندم که صاف بشه».

کاهش توجه به بهداشت شخصی: عدم توجه به بهداشت شخصی هنگام استفاده از گوشی و مشاهده تلویزیون، کاهش دفعات حمام رفتن و مسواک زدن و نیاز به تذکر مداوم در زمینه بهداشت، می‌تواند به سستی در انجام کارهای بهداشتی منجر شود. این رفتارها شامل به‌ندرت حمام رفتن و کم‌کاری در مسواک زدن است. همچنین، عقب انداختن مسواک زدن به خاطر دیدن تلویزیون و اجابت مزاج با تاخیر زیاد هنگام استفاده از گوشی یا تلویزیون، می‌تواند به ناراحتی مجاری ادراری منجر شود. به‌طور کلی، این رفتارهای ناسالم می‌توانند تأثیرات منفی بر بهداشت شخصی و سلامت جسمی داشته باشند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره یک می‌گوید: «وقتی

بیرون هستیم و وارد خونه میشیم استفاده از گوشی را به مرتب کردن و حتی سرویس رفتن ترجیح می‌ده».

پرخاشگری: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث افزایش رفتارهای پرخاشگرانه در کودکان شود. این رفتارها شامل عکس‌العمل نامناسب بعد از تماشای فیلم یا بازی، گریه شدید کودک بعد از گرفتن گوشی توسط مادر، جیغ زدن و تکرار شدید درخواست، رفتار خشن با حیوان خانگی، درگیری در مدرسه، هل دادن و آسیب زدن به دوستان، چنگ زدن، واکنش تند و داد زدن، بداخلاقی و تندخویی است. در این راستا، شرکت‌کننده شماره چهار می‌گوید: «بارهای پیش اومده که قانون بزارم مثلاً استفاده یک ساعته از گوشی ولی موفق نشدم ولی باعث پرخاشگری شد و باعث شد نتونم به بقیه کارهام برسم».

کاهش تمرکز و توجه: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش توجه و تمرکز در کودکان شود. این کاهش توجه و تمرکز می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله کاهش حرف شنوی هنگام استفاده از تلویزیون و گوشی، افزایش مشغولیت ذهنی به بازی با موبایل، حواس‌پرتی، ناتوانی در تمرکز بر روی تکالیف درسی به دلیل استفاده از دستگاه‌های دیجیتال، فراموش کردن مرتب کردن لوازم شخصی خود و فراموش کردن درخواست‌های مادر. همچنین، کودکان ممکن است دچار فراموشکاری و عدم پایبندی، پرش افکار و دشواری در انجام مسائل فکری شوند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره سه می‌گوید: «مسلماً پرش افکار زیاد داره و حواس‌پرتی زیاد داره که اونم فکر می‌کنم به خاطر دیدن این فیلم‌ها باشه».

کاهش توانایی حل مسئله: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش توانایی حل مسئله در کودکان شود. این کاهش توانایی می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله دشواری در کشیدن نقاشی، دشواری در انتخاب موضوع مناسب برای یک تحقیق، ناتوانی در حل بازی‌های فکری و مسائل علمی و ناتوانی در حل مشکل به صورت مستقل از والدین. همچنین، کودکان ممکن است تحت تأثیر محتوای دیجیتال قرار بگیرند و به جای استفاده از خلاقیت و تفکر مستقل، صرفاً کارهای فیلم‌ها را تکرار کنند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره شش می‌گوید: «فیلم‌ها روی پسرم واقعاً تأثیر بد می‌ذاره دیدن فیلم‌ها و انیمیشن‌ها بی‌نهایت تأثیر می‌ذاره و برای انجام هر کاری به من وابسته هست و دقیقاً کاری رو که فیلم انجام میده سعی می‌کنه خودش هم انجام بده».

کاهش مدت زمان بازی‌های فیزیکی: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش مدت زمان بازی‌های فیزیکی در کودکان شود. این کاهش می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله ترجیح گوشی به اسباب‌بازی‌ها، کاهش علاقه به بازی‌های تخته‌ای مانند شطرنج و کاهش رغبت به بازی‌های کارتی. همچنین، کودکان ممکن است به ندرت به بازی‌های فیزیکی مانند دوچرخه‌سواری بپردازند و به جای آن بیشتر وقت خود را صرف استفاده از گوشی کنند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره یک می‌گوید: «اگر گوشی را در حال بازی از من بگیریم ناراحت میشه عصبانی میشه اگر گوشی رو از من بگیریم و استفاده نکنم بیشتر ناراحت میشه تا زمانی که بخوام با کسی تماس بگیرم. تلویزیون هم کلاً اگر خاموش بشه ناراحت میشه. گوشی رو به سایر اسباب‌بازی‌ها ترجیح میدم».

افزایش استرس و اضطراب: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث افزایش استرس و اضطراب در کودکان شود. این افزایش استرس و اضطراب می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله نگرانی و ترس از دست دادن والدین بعد از مشاهده فیلم، خیلی زیاد مبادی آداب بودن، نگرانی از آینده، دلواپسی، احتیاط کار بودن. در این راستا، شرکت‌کننده شماره یک می‌گوید: «استرس داره نگرانی داره و نگران آینده‌اش که من بزرگ بشم باید چیکار کنم، بیشتر بازی‌های کشت و کشتار و بزن بزن و اینجور چیزا رو داره و نگرانم که این فیلم روش تأثیر می‌ذاره و پرخاشگر هم میشه».

کاهش رضایت از زندگی: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش رضایت از زندگی در کودکان شود. این کاهش رضایت می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله ناراحتی، خسته کننده بودن محیط و اطرافیان بعد از استفاده زیاد از رسانه، کاهش انگیزه برای فعالیت‌های دیگر، بی‌حال و بی‌حوصله شدن بعد از استفاده از گوشی و تلویزیون، خستگی، بی‌حوصلگی، کمبود انرژی و بی‌حال و بی‌حوصله شدن. در این راستا، شرکت‌کننده شماره چهار می‌گوید: «بعد از استفاده از گوشی و تلویزیون بی‌حال بی‌حوصله و کارای شخصی خودشو هم انجام نمیده و من باید غذا را لقمه کنم بهش بدم بخوره».

افزایش وابستگی عاطفی به دستگاه‌های دیجیتال به جای ارتباطات انسانی: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث افزایش وابستگی عاطفی به دستگاه‌های دیجیتال به جای ارتباطات انسانی شود. این وابستگی می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله انتخاب گوشی به جای صحبت با مادر، ترجیح

گوشی به ارتباط با پدر و سایر فعالیت‌های تفریحی، افزایش وابستگی به تلویزیون در تنهایی و اولویت‌دهی به تلویزیون و گوشی نسبت به فعالیت‌های دیگر. کودکان ممکن است لباس‌های شخصیت‌های کارتونی را بپوشند، حرف‌ها و رفتارهای شخصیت‌های کارتونی را تکرار کنند، روزانه چند ساعت فیلم تماشا کنند و از شخصیت‌های فیلم تقلید کنند. استفاده زیاد از گوشی، صحبت کردن زیاد راجع به فیلم، تمایل به تماشای صحنه‌های پرتحرک و هیجان‌انگیز و محتوای خنده‌دار و شاد نیز از نشانه‌های وابستگی عاطفی به دستگاه‌های دیجیتال است. کودکان ممکن است به‌طور مداوم از گوشی استفاده کنند، در محیط‌های نامناسب درخواست گوشی کنند و به نقاشی کارتونی‌های دیده شده علاقه‌مند شوند. استفاده زیاد از کامپیوتر، استفاده از گوشی از صبح تا شب، اهمیت ندادن به میزان استفاده زیاد از گوشی، وابستگی به بازی‌های اینترنتی، عادت کردن به گوشی و غرق شدن در دنیای دیجیتال نیز از دیگر نشانه‌های این وابستگی است. در این راستا، شرکت‌کننده شماره شش می‌گوید: «دفعاتی که میره سراغ گوشیم برای من باعث ناراحتی میشه و بهش تذکر می‌کنم و سعی هم می‌کنه ولی انگار یک جوروی عادت شده که وقتش رو با گوشی پر کنه».

کاهش عملکرد تحصیلی: استفاده بیش‌ازحد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش عملکرد تحصیلی در کودکان شود. این کاهش عملکرد می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله افت تحصیلی در دروس، مشکلات یادگیری، بردن مخفیانه گوشی به مدرسه، مشکل در برقراری ارتباط با معلم، انجام ندادن کارهای مدرسه خود، انجام دادن هم‌زمان تکالیف و مشاهده تلویزیون و رفتار کردن مطابق تیپ شخصیتی بازیگران فیلم و اهمیت ندادن به درس. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هشت می‌گوید: «خودم اون زمانی که خونه هستم نگرانم که آیا درسشو خونده یا نه همش سرش تو گوشیه در عرض نیم ساعت همه درس‌ها رو انجام میده و دوباره میاد توی گوشی».

افزایش غیبت‌های مدرسه: استفاده بیش‌ازحد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث افزایش غیبت‌های مدرسه در کودکان شود. این افزایش غیبت‌ها می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله کاهش علاقه به تحصیل، کاهش انگیزه برای حضور در مدرسه، خواب ماندن صبح و نرسیدن به مدرسه و زیر سؤال بردن اهمیت مدرسه رفتن باشد. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هشت می‌گوید: «تیپ شخصیتی که داخل فیلم‌ها می‌بینه دوست داره مثل اونا رفتار کنه حرف‌هایی که می‌زنن خیلی روش تأثیر می‌ذاره مثلاً ما باید برای چی بریم به مدرسه اینکه بدونیم داخل کره ماه

چه اتفاقی افتاده چه کمکی به ما می‌کند چه ارتباطی برای ما دارد».

کاهش زمان مطالعه: کاهش زمان مطالعه می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله زود خسته شدن هنگام مطالعه، بهانه‌گیری هنگام مطالعه، وقت‌گذراندن با گوشی به جای مطالعه، اعتراض نسبت به کتاب خواندن، اختصاص دادن زمان کم برای مطالعه تمامی درس‌ها و اعتقاد به بی‌فایده بودن مطالعه است. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هشت می‌گوید: «من غصه می‌خورم که می‌گم آیا درسشو خونده یا نخونده بچه که سرش تو گوشیه قطعاً داره درسشو می‌خونه یا بازی می‌کنه من متوجه نمی‌شم».

مضمون اصلی دوم: پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتال بر خانواده

استفاده بیش‌ازحد از وسایل دیجیتال می‌تواند تأثیرات منفی بر رابطه خانوادگی کودکان داشته باشد. زیرمضمون‌های این مورد شامل کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی، کاهش مدت‌زمان تعاملات خانوادگی، کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش انزوا و تنهایی است که هر یک از این موارد به تفصیل مورد بررسی قرار می‌گیرند.

کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی: استفاده بیش‌ازحد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی شود. این کاهش کیفیت می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله اختلال در تعاملات خانوادگی به دنبال پخش فیلم، اختلال در بازی با پدر و مادر، بحث و دعوا برای خرید بسته اینترنت و گوشی جدیدتر، رودربایستی با پدر و کاهش گرمی و صمیمیت روابط خانوادگی باشد. همچنین، سردی روابط به دلیل استفاده از وسایل دیجیتال، کم‌عاطفه شدن بچه‌ها، رابطه اجتماعی چالش‌برانگیز پدر و مادر با فرزندان، ناکامی والدین نسبت به کاهش کیفیت ارتباط، عدم تمایل به اشتراک احساسات، تنش کودک، فقدان مسئولیت‌پذیری در ارتباط خانوادگی، کمک نکردن به مادر هنگام استفاده از گوشی، سرزنش کردن فرزند به خاطر استفاده بیش‌ازحد از گوشی، سازگاری نداشتن با برادران و خواهران، کاهش مهربانی و مطلوب نبودن رابطه اعضای خانواده نیز از دیگر نشانه‌های کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی هستند. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هشت می‌گوید: «یکی از بزرگ‌ترین لطمه‌ها اینه که بچه‌ها را از پدر و مادر دور کرده یادمه که تو سن خودم همه سر سفره می‌شستیم و غذا می‌خوردیم اتاق جدا نداشتیم یعنی گرم و صمیمی‌تر بودیم ولی الان این اتاق جدا و لپ‌تاپ و گوشی و کامپیوتر سردی بین پدر و مادرا آورد حتی خیلی جای ناراحتی هست و شرایط کاری ما هم باعث شد هولی الان

چون ما شاغلیم بچه‌ها مجبورن رو بیارن به این چیزا به خاطر همین همیشه زیاد به بچه‌ها خرده گرفت و اون کم عاطفه شدن‌ها لطمه است دیگه».

کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند باعث کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی شود. این کاهش می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله رابطه اجتماعی کمتر با مادر، کاهش زمان صحبت با فرزند هنگام روشن بودن تلویزیون، کمبود ارتباط با پدر، دور شدن بچه‌ها از پدر و مادر، ناتوانی در گذران وقت کافی با فرزندان، نادیده گرفتن کودک هنگام استفاده از گوشی و عدم مکالمه بین بچه‌ها باشد. در این راستا، شرکت‌کننده شماره چهار می‌گوید: «اونم خیلی تمایلی نداره که با من ارتباط برقرار کنه و اینکه خب بارها پیش اومده که خودم سعی کردم باهاش گفتگو کنم صحبت کنم ولی خب موفق نشدم اونطوری که باید».

کاهش تعاملات اجتماعی: استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند منجر به کاهش تعاملات اجتماعی در کودکان شود. این کاهش تعاملات می‌تواند به صورت‌های مختلفی بروز کند، از جمله تعامل کمتر با بچه‌های فامیل در جمع خانوادگی، علاقه کمتر به فعالیت‌های مشترک با همسالان، عادت نداشتن به محیط اجتماعی بیرون، کمبود تعامل با دوستان، عدم علاقه به بازی با هم‌سن‌وسال‌ها، ارتباط کم با همسالان خود، ناراحتی از قرار گرفتن در موقعیت‌های اجتماعی، علاقه کم به مهمانی، دعوا در مهمانی، ترجیح گوشی در مهمانی، بازی با گوشی به جای ارتباط در محیط اجتماعی، عدم سازگاری با همسالان، خجالت کشیدن در موقعیت‌های اجتماعی، ناتوانی در صمیمی شدن با همسالان، گوشه‌گیر و محتاط بودن در محیط اجتماعی، کم حرف بودن، عدم ارتباط مؤثر، محدودیت در ایجاد ارتباط جدید، بازی با گوشی به جای بگو و بخند باشد. در این راستا، شرکت‌کننده شماره هفت می‌گوید: «دوست خاصی ندارن دوست صمیمی و نزدیک ندارن».

افزایش انزوا و تنهایی: همان‌طور که گفته شد، استفاده بیش از حد از وسایل دیجیتال می‌تواند منجر به کاهش تعاملات اجتماعی و در نهایت انزوا و تنهایی شود. در این راستا، شرکت‌کننده شماره پنج می‌گوید: «پسر کوچک‌ترم درونگرا هست تنهایی رو می‌پسنده و دوست داره تنها باشه و برای خودش وقت بذاره». همچنین، شرکت‌کننده شماره سه می‌گوید: «توی خونه بیشتر می‌مونه و کمتر داخل کوچه میره». هدف از پژوهش حاضر، شناسایی تجارب زیسته مادران از آثار و پیامدهای

دایه‌گری دیجیتالی در بروز علائمی مشابه اختلال طیف اوتیسم خفیف در بین کودکان بود. در ادامه پرسش تحقیق به تفصیل بیان شده و مضامین مرتبط با آن به دقت مورد بررسی قرار گرفته‌اند و ارتباط بین یافته‌ها و پرسش تحقیق مشخص شده و نتایج به دست آمده تبیین گردیده‌اند. در مطالعه حاضر، سؤال پژوهش، «پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان و خانواده چیست؟» بود. ۲ مضمون اصلی شامل پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان و پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر خانواده در پاسخ به این پرسش حاصل شد که هر کدام از این مضامین اصلی شامل مجموعه‌ای از مضامین فرعی است.

در مطالعه حاضر، نخستین مضمون اصلی پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان بود. بر این اساس، چهارده مضمون فرعی مشکلات بینایی، مشکلات خواب، کاهش سلامت جسمی با رفتار ناسالم، کاهش توجه به بهداشت شخصی، پرخاشگری، کاهش تمرکز و توجه، کاهش توانایی حل مسئله، کاهش مدت زمان بازی‌های فیزیکی، افزایش استرس و اضطراب، کاهش رضایت از زندگی، افزایش وابستگی عاطفی به دستگاه‌های دیجیتال به جای ارتباطات انسانی، کاهش عملکرد تحصیلی، افزایش غیبت‌های مدرسه و کاهش زمان مطالعه به دست آمد. دایه‌گری دیجیتالی به نوعی از مراقبت و پرورش کودک اطلاق می‌شود که در آن وسایل دیجیتالی مانند تبلت، موبایل و تلویزیون نقش مهمی را ایفا می‌کنند. این پدیده به دلیل گسترش فناوری‌های نوین و دسترسی آسان به وسایل دیجیتال در بسیاری از خانواده‌ها به یک رویه معمول تبدیل شده است (Cannoni et al, 2018, 25). با این حال، تحقیقات نشان داده‌اند که استفاده بیش از حد از این وسایل می‌تواند تأثیرات جسمی منفی بر کودکان داشته باشد. این یافته‌ها همسو با مطالعات افیر و همکاران (۲۰۲۳)، بیان فر و همکاران (۱۴۰۰)، گلبتکین و یلدریم (۲۰۲۳)، شوترمن و گرش (۲۰۲۳)، است. متافتسی^۱ و همکاران (۲۰۲۳، ۱) نشان دادند که استفاده طولانی مدت از صفحه‌نمایش می‌تواند باعث بروز فشار چشم دیجیتالی (DES) شود. این مطالعه تأکید داشت که بهینه‌سازی پارامترهای ارگونومیک و محدود کردن مدت زمان استفاده از صفحه‌نمایش می‌تواند به کاهش علائم فشار چشم دیجیتالی کمک کند. ریچدیل و شرک^۲ (۲۰۱۹)، (۱۵۴) نشان دادند که مشکلات خواب در کودکان مبتلا به اختلال اوتیسم رایج است و استفاده بیش از حد از صفحه‌نمایش ممکن است با مشکلات خواب مرتبط باشد.

1. Mataftsi

2. Richdale & Schreck

نیتو و سوهرک^۱ (۲۰۲۱، ۱) نشان دادند که افزایش زمان تماشای تلویزیون به افزایش شاخص توده بدنی (BMI) در کودکان منجر می‌شود و این نتایج با یافته‌های مطالعه در خصوص کاهش سلامت جسمی همسو است. درزمینه کاهش توجه به بهداشت شخصی، افیر و همکاران (۲۰۲۳، ۱) نشان دادند که کودکان مبتلابه اختلال اوتیسم به دلیل استفاده بیش از حد از صفحه‌نمایش ممکن است زمان کمتری برای فعالیت‌های روزمره مانند بهداشت شخصی داشته باشند. بیان‌فر و همکاران (۱۴۰۰، ۳۹) نشان دادند که اعتیاد به بازی‌های اینترنتی می‌تواند باعث افزایش پرخاشگری شود. این نتایج با افزایش پرخاشگری در نتیجه دایه‌گری دیجیتال همسو است. درزمینه کاهش تمرکز و توجه گلبتکین و یلدریم (۲۰۲۳) نشان دادند که استفاده بیش از حد از صفحه‌نمایش با مشکلات رفتاری و کاهش مهارت‌های خودتنظیمی در کودکان مرتبط است. شوتزمن و گرش (۲۰۲۳، ۱۳۹) نشان دادند که استفاده بیش از حد از رسانه‌های دیجیتال با مشکلات عاطفی و رفتاری مرتبط است و می‌تواند باعث افزایش استرس و اضطراب شود. در رابطه با کاهش رضایت از زندگی، سامسل و همکاران^۲ (۲۰۲۱، ۵۶۹) نشان دادند که والدین کودکان مبتلابه اختلال اوتیسم گزارش داده‌اند که استفاده بیش از حد از رسانه‌های دیجیتال می‌تواند باعث کاهش رضایت از زندگی کودکان شود. حمد و همکاران^۳ (۲۰۲۳، ۲۲۷) نشان دادند که کودکان با استفاده اجبارگونه دیجیتال (CDU) به جای ارتباطات انسانی، به دستگاه‌های دیجیتال وابستگی عاطفی پیدا می‌کنند. همچنین بیان‌فر و همکاران (۱۴۰۰، ۳۹) مطالعه نشان دادند که اعتیاد به بازی‌های اینترنتی می‌تواند باعث افت عملکرد تحصیلی شود. این نتایج با مطالعه حاضر همسو است. مطالعه حاضر با بسیاری از تحقیقات در زمینه‌های مشکلات بینایی، خواب، سلامت جسمی، تمرکز و توجه، استرس و اضطراب و عملکرد تحصیلی همسو است. این نشان‌دهنده تأثیر منفی دایه‌گری دیجیتال بر بسیاری از جنبه‌های زندگی کودکان است. با این حال، برخی از تحقیقات نشان می‌دهند که رسانه‌های دیجیتال نیز می‌تواند به‌عنوان ابزارهایی برای بهبود توانایی‌های شناختی و ارتباطات انسانی مورد استفاده قرار گیرند که با نتایج مطالعه حاضر ناهمسو هستند.

در مطالعه حاضر، دومین مضمون اصلی پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتال بر خانواده بود. بر این اساس، چهار مضمون فرعی کاهش کیفیت ارتباطات

خانوادگی، کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی، کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش انزوا و تنهایی به دست آمد. این یافته‌ها همسو با مطالعات شوترمن و گرشکی (۲۰۲۳)، نیتو و سوهرک (۲۰۲۱)، میراندا و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، مارتین^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، حمد و همکاران (۲۰۲۳)، جوردرن^۳ و همکاران (۲۰۲۳) و ناهمسو با مطالعات سامسل و همکاران (۲۰۲۱) و اندال^۴ (۲۰۲۳) است.

کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی: تحقیقات نشان دادند که والدین نگران خطرات احتمالی و تهدیدات امنیتی هستند که فرزندان در محیط‌های مجازی با آن مواجه می‌شوند و به همین دلیل، کنترل و محدودیت‌های زیادی بر استفاده فرزندان از فناوری اطلاعات اعمال می‌کنند. این نگرانی‌ها می‌تواند منجر به کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی شود، زیرا زمان بیشتری برای کنترل و نظارت به جای تعاملات کیفی بین اعضای خانواده صرف می‌شود. در همین راستا شوترمن و گرشکی (۲۰۲۳)، (۱۳۹) نشان دادند که استفاده بیش از حد از رسانه‌های دیجیتال با مشکلات عاطفی و رفتاری کودکان مرتبط است و می‌تواند منجر به کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی شود. این ارتباطات عاطفی نامطلوب میان اعضای خانواده، باعث کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی می‌شود. از طرف دیگر، سامسل و همکاران (۲۰۲۱، ۵۶۹) نشان دادند که خانواده‌های کودکان مبتلا به اختلال اوتیسم تغییراتی در زمینه‌های مختلف از جمله ساختاردهی فعالیت‌ها و افزایش تعاملات خانوادگی انجام می‌دهند تا کیفیت ارتباطات خانوادگی را بهبود بخشند. این نتایج نشان می‌دهد که استفاده از رسانه‌های دیجیتال می‌تواند به بهبود کیفیت ارتباطات خانوادگی کمک کند.

کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی: نیتو و سوهرک (۲۰۲۱، ۱) نشان دادند که افزایش دسترسی به سیگنال تلویزیون دیجیتال به طور قابل توجهی مدت زمان مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و فیزیکی کودکان را کاهش می‌دهد. این موضوع می‌تواند به کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی نیز منجر شود، زیرا زمان بیشتری به تماشای تلویزیون اختصاص می‌یابد. همچنین میراندا و همکاران (۲۰۲۳، ۱) نشان دادند که استفاده بیش از حد از اینترنت و رسانه‌های دیجیتال می‌تواند منجر به کاهش مدت زمان تعاملات خانوادگی شود. کودکان به جای تعامل با خانواده، بیشتر زمان خود را به

1. Miranda
2. Martin
3. Jourden
4. Andal

استفاده از رسانه‌های دیجیتال اختصاص می‌دهند.

کاهش تعاملات اجتماعی: اندال (۲۰۲۳: ۱) نشان داد که کودکان می‌توانند از طریق پلتفرم‌های دیجیتال ارتباطات انسانی را تقویت کنند، اما این تقویت ممکن است به‌جای تعاملات اجتماعی حضوری، به تعاملات مجازی منجر شود که به کاهش تعاملات اجتماعی واقعی منجر می‌شود. استفاده از رسانه‌های دیجیتال به‌صورت گسترده می‌تواند باعث کاهش تعاملات اجتماعی حضوری و افزایش انزوا شود. همچنین مارتین و همکاران (۲۰۲۳، ۱۴۵) نشان دادند که کودکان تونس با استفاده از اینترنت به مزایای آموزشی و اجتماعی دست می‌یابند، اما در عین حال هک و استفاده از پروفایل‌های جعلی می‌تواند به کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش انزوا منجر شود. این نتایج نشان‌دهنده تأثیر منفی رسانه‌های دیجیتال بر تعاملات اجتماعی است. از طرف دیگر، اندال (۲۰۲۳، ۱) همچنین نشان داد که کودکان از طریق پلتفرم‌های دیجیتال می‌توانند شیوه‌های مراقبت خلاقانه‌ای را نشان دهند و ارتباطات انسانی را تقویت کنند که می‌تواند به بهبود تعاملات اجتماعی منجر شود. این نتایج نشان می‌دهد که رسانه‌های دیجیتال می‌توانند به بهبود تعاملات اجتماعی کمک کنند.

افزایش انزوا و تنهایی: در این رابطه، حمد و همکاران (۲۰۲۳، ۲۲۷) نشان دادند که استفاده اجبارگونه دیجیتالی (CDU) با افزایش انزوا و تنهایی در کودکان مرتبط است. کودکان به‌جای برقراری ارتباطات انسانی، به دستگاه‌های دیجیتال وابستگی پیدا می‌کنند که منجر به افزایش انزوا و تنهایی می‌شود. همچنین جواردن و همکاران (۲۰۲۳، ۷۶) نشان دادند که سطح بالای قرار گرفتن در معرض صفحه‌نمایش برای عملکردهای توجه کودکان مضر است و می‌تواند منجر به افزایش انزوا و تنهایی شود. کودکان به‌جای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و فیزیکی، بیشتر زمان خود را به صفحه‌نمایش اختصاص می‌دهند که باعث انزوای بیشتر آن‌ها می‌شود. به‌طور کلی، مطالعه حاضر با بسیاری از تحقیقات در زمینه‌های کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی، کاهش مدت‌زمان تعاملات خانوادگی، کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش انزوا و تنهایی همسو است. این نشان‌دهنده تأثیر منفی دایه‌گری دیجیتالی بر جنبه‌های مختلف زندگی خانوادگی و اجتماعی کودکان است. با این حال، برخی از تحقیقات نشان می‌دهند که رسانه‌های دیجیتال نیز می‌توانند به‌عنوان ابزارهایی برای بهبود ارتباطات انسانی و تعاملات اجتماعی مورد استفاده قرار گیرند که با نتایج مطالعه حاضر ناهمسو هستند.

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر باهدف شناسایی تجارب زیسته مادران از تأثیرات دایه‌گری دیجیتالی و بروز علائم نشانه‌های اختلال طیف اوتیسم در بین کودکان انجام شد. اهداف جزئی پژوهش شامل شناسایی پیامدها و آسیب‌های ناشی از دایه‌گری دیجیتالی بر کودکان و خانواده، شناسایی چالش‌های مادران از مواجهه با دایه‌گری دیجیتالی و شناسایی زمینه‌های شکل‌گیری دایه‌گری دیجیتال بود. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهند که دایه‌گری دیجیتالی تأثیرات گسترده‌ای بر کودکان و خانواده‌ها دارد. در کودکان، این تأثیرات شامل مشکلات جسمی مانند فشار چشم دیجیتالی و کاهش فعالیت بدنی، مشکلات روانی مانند افزایش استرس و اضطراب و مشکلات رفتاری مانند پرخاشگری و کاهش تمرکز است. همچنین، در خانواده‌ها، دایه‌گری دیجیتالی منجر به کاهش کیفیت ارتباطات خانوادگی، کاهش مدت‌زمان تعاملات خانوادگی و افزایش انزوا و تنهایی می‌شود. این تأثیرات منفی نشان‌دهنده نیاز به مدیریت مناسب استفاده از رسانه‌های دیجیتال در خانواده‌ها است. از سوی دیگر، والدین با چالش‌های متعددی در مواجهه با دایه‌گری دیجیتالی روبرو هستند. این چالش‌ها شامل عدم وضع قوانین خانه و عدم پایبندی به مقررات، نگرانی‌های مرتبط با ابزارهای دیجیتال و نقض حریم خصوصی است. عدم آگاهی والدین از محتوای مناسب و نامناسب الکترونیکی و کمبود مهارت در تربیت فرزندان در عصر دیجیتال، از جمله عواملی است که این چالش‌ها را تشدید می‌کند. والدین نیازمند آموزش و آگاهی‌بخشی در زمینه استفاده مناسب از رسانه‌های دیجیتال و مدیریت زمان استفاده کودکان از این ابزارها هستند. به‌منظور کاهش تأثیرات منفی دایه‌گری دیجیتالی، توصیه می‌شود که والدین دانش خود را در زمینه استفاده از رسانه‌های دیجیتال افزایش دهند، قوانین و مقررات مناسبی برای استفاده از این ابزارها در خانه تعیین کنند و تعاملات خانوادگی را تقویت کنند. همچنین، با ایجاد محیط‌های مناسب‌تر و کاهش استرس‌های شغلی و روزمره، والدین می‌توانند به بهبود شرایط خود و کودکان کمک کنند. ارائه خدمات مشاوره‌ای و حمایتی به والدین نیز می‌تواند در مدیریت بهتر این چالش‌ها مؤثر باشد.

باید توجه کرد که پژوهش حاضر همچون بسیاری از پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی روبه‌رو بوده است؛ در پژوهش حاضر، روش گردآوری داده‌ها تنها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده است. همچنین، نمونه پژوهش محدود به مادران بوده است و پدران در مصاحبه مشارکت نداشتند. به‌علاوه، نمونه پژوهش محدود به مادران کودکان

واکاوی تجارب زیسته مادران دارای کودک اوتیسم [...] |

دارای اختلال اوتیسم بوده است و نتایج ممکن است به سایر گروه‌های اجتماعی قابل‌تعمیم نباشد؛ بنابراین به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود، در پژوهش‌های آینده، به بررسی جامع‌تر نقاط مثبت و آثار تقویت‌کننده دایه‌گری دیجیتال بپردازند. همچنین تحقیقات بیشتری در مورد زمینه‌های شکل‌گیری دایه‌گری دیجیتالی انجام دهند. همچنین پیشنهاد می‌شود، تأثیرات این پدیده در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف مورد مقایسه قرار گیرد. با توجه به نتایج به دست آمده، به مشاوران و روان‌شناسان پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی، به والدین در زمینه استفاده مناسب از رسانه‌های دیجیتال و نحوه مدیریت زمان استفاده کودکان از این ابزارها آموزش دهند. به والدین پیشنهاد می‌شود، قوانین و مقررات مناسبی برای استفاده از رسانه‌های دیجیتال تعیین کنند و نظارت مداوم بر فعالیت‌های دیجیتالی کودکان داشته باشند.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

منابع و مأخذ

بیان‌فر، فاطمه، حاتمی محمدحسین، هلاکوئی فیلی آبادی، زهرا، رجائی منش، امیررضا (۱۴۰۰). مدل یابی اعتیاد به بازی‌های اینترنت بر اساس افت عملکرد تحصیلی، مهارت تمرکز و رفتارهای پرخطرگراانه با میانجی‌گری وقایع و تغییرات زندگی خانوادگی، روانشناسی خانواده، (۸)، ۲، ۳۹-۵۶.

<https://doi.org/10.52547/ijfp.2022.536816.0>

پوراعتماد، حمیدرضا، صادقی، سعید، رحمتی، یاسمین، (۱۳۹۶). دایه‌گری دیجیتال و اختلال طیف اوتیسم، دو فصلنامه تخصصی تعلیم و تربیت استثنایی، ۱۷، ۳. <https://doi.org/10.52547/ijfp.2022.536816.0>

صادقی، سعید؛ پوراعتمادی، حمیدرضا و شروین بدو، رضا، (۱۴۰۰). نقش میزان استفاده از وسایل دیجیتال در پیش‌بینی مشکلات خواب و تغذیه خردسالان با علائم اختلال طیف اوتیسم زیر ۳ سال. فصلنامه علمی-پژوهشی روانشناسی کاربردی (۱۵)، ۵۷، ۷۳-۹۴. [apsy.2021.221446.1029/10.52547](https://doi.org/10.52547/apsy.2021.221446.1029/10.52547)

نصیری، بهاره و بختیاری، آمنه. (۱۴۰۳). آسیب‌شناسی تجربه زیسته مادران از دایه‌گری دیجیتال. مطالعات راهبردی ارتباطات، ۴(۴)، ۹۵-۱۰۹. [rcc.2024.2039838.1161/10.22034](https://doi.org/10.22034/rcc.2024.2039838.1161/10.22034)

Andal, A. G. (2023). Re-imagining "care": Reflections from digital fieldwork with slum-dwelling children in the Philippines. *Digital Geography and Society*, 5, 100069. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.diggeo.2023.100069>

Andrisano Ruggieri, R., Mollo, M., & Marra, G. (2024). Smartphone and Tablet as Digital Babysitter. *Social Sciences*, 13(8), 412. <https://doi.org/10.3390/socsci13080412>

Bayanfar F, Khatami SMH, Halakouei Filabadi Z. Explaining an Online Gaming Addiction Model based on Academic Failure, Concentration Skill, and Aggressive Behavior: Mediating role of Family Life Events and Changes. *Iranian Journal of Family Psychology*. 2022;8(2):39-56. <https://doi.org/10.52547/ijfp.2022.536816.0> [In Persian].

Bhutani, P, Gupta, M, Bajaj, G, Deka, R. C, Satapathy, S. S, & Ray, S. K. (2024). Is the screen time duration affecting children's language development? - A scoping review. *Clinical Epidemiology and Global Health*, 25, 101457. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.cegh.2023.101457>

Cannoni, Eleonora, Teresa Gloria Scalisi, and Andrea Giangrande. 2018. A survey of children aged 5-6 who use mobile devices on a daily basis at home: Personal and contextual characteristics and cognitive and emotional problems». *Rassegna di Psicologia* 35: 41-56.

Fusar-Poli, L, Brondino, N, Politi, P, & Aguglia, E. (2022). Missed diagnoses and misdiagnoses of adults with autism spectrum disorder. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 272(2), 187-198. <https://doi.org/10.1007/s00406-020-01189-w>

Gülbetekin, E, & Yildirim, Z. (2023). Investigation of the relationship between screen usage habits, behavioral problems and self-regulation skills of children aged 4-6. *Journal of Pediatric Nursing*, 73, e525-e533. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.pedn.2023.10.025>

- Gür, D., & Türel, Y. K. (2022). Parenting in the digital age: Attitudes, controls and limitations regarding children's use of ICT. *Computers & Education*, 183, 104504. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104504>
- Hale, L., & Guan, S. (2015). Screen time and sleep among school-aged children and adolescents: a systematic literature review. *Sleep Medicine Reviews*, 21, 50-58. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2014.07.007>
- Hamad, N. I., Eweida, R. S., Rashwan, Z. I., Menessy, R. F. M., & Khaled, A. M. S. (2023). Compulsive digital use among school-age children and association with escapism and feeling of loneliness: A call for action. *Journal of Pediatric Nursing*, 73, e227-e235. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2023.09.015>
- John, A., & Bates, S. (2024). Barriers and facilitators: The contrasting roles of media and technology in social-emotional learning. *Social and Emotional Learning: Research, Practice, and Policy*, 3, 100022. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sel.2023.100022>
- Jourdren, M., Bucaille, A., & Ropars, J. (2023). The Impact of Screen Exposure on Attention Abilities in Young Children: A Systematic Review. *Pediatric Neurology*, 142, 76-88. <https://doi.org/10.1016/j.pediatrneurol.2023.01.005>
- Lopez-Fernandez, O., Kuss, D. J., Romo, L., Morvan, Y., Kern, L., Graziani, P., ... & Billieux, J. (2017). Self-reported dependence on mobile phones in young adults: A European cross-cultural empirical survey. *Journal of behavioral addictions*, 6(2), 168-177.
- Lyll, K., Schmidt, R. J., & Hertz-Picciotto, I. (2014). Maternal lifestyle and environmental risk factors for autism spectrum disorders. *International journal of epidemiology*, 43(2), 443-464.
- Margari, A., De Agazio, G., Marzulli, L., Piarulli, F. M., Mandarelli, G., Catanesi, R., Carabellese, F. F., & Cortese, S. (2024). Autism spectrum disorder (ASD) and sexual offending: A systematic review. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 162, 105687. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2024.105687>
- Martin, A. P., Keskes, H., Heni, W., Burton, P., Deliege, A., Rabhi, C., & Ayari, R. (2023). From entertainment to extortion: Tunisian children's online experiences. *Child Abuse & Neglect*, 145, 106405. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106405>
- Mataftsi, A., Seliniotaki, A. K., Moutzouri, S., Prousali, E., Darusman, K. R., Adio, A. O., Haidich, A-B, & Nischal, K. K. (2023). Digital eye strain in young screen users: A systematic review. *Preventive Medicine*, 170, 107493. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2023.107493>
- Miranda, A., Berenguer, C., Baixauli, I., & Roselló, B. (2023). Childhood language skills as predictors of social, adaptive and behavior outcomes of adolescents with autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 103, 102143. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.rasd.2023.102143>
- Montes, G. (2016). Children With Autism Spectrum Disorder and Screen Time: Results From a Large, Nationally Representative US Study. *Academic Pediatrics*, 16(2), 122-128. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2015.08.007>
- Moursad, F., Utriainen, S., Lamminpää, R., & Katri, V-J. (2023). Parents' expectations regarding media use among children up to 6 years of age. *Women and Children Nursing*, 1(1), 2-8. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.wcn.2023.03.001>

- Muppalla, S. K, Vuppalapati, S, Reddy Pulliahgaru, A, & Sreenivasulu, H. (2023). Effects of Excessive Screen Time on Child Development: An Updated Review and Strategies for Management. *Cureus*, 15(6), e40608. <https://doi.org/10.7759/cureus.40608>
- Nabela, H, & Rianto, P. (2020). The Use of New Media Technology in Families and Its Impact on Intimacy. *Asian Journal of Media and Communication*, 4(2). <https://doi.org/10.20885/asjmc.vol4.iss2.art3>
- Nasiri, B. and Bakhtiari, A. (2025). Pathology of mothers' lived experience of digital nannying. *Strategic communication studies*, 4(4), 95-109.10.22034 /rcc.2024.2039838.1161 [In Persian].
- Nieto, A, & Suhrcke, M. (2021). The effect of TV viewing on children's obesity risk and mental well-being: Evidence from the UK digital switchover. *Journal of Health Economics*, 80, 102543. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2021.102543>
- Ophir, Y, Rosenberg, H, Tikochinski, R, Dalyot, S, & Lipshits-Braziler, Y. (2023). Screen Time and Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review and Meta-Analysis. *JAMA Network Open*, 6(12), e2346775. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.46775>
- Peng, X, Xue, Y, Dong, H, Ma, C, Jia, F, & Du, L. (2024). A study of the effects of screen exposure on the neuropsychological development in children with autism spectrum disorders based on ScreenQ. *BMC Pediatrics*, 24(1), 340. <https://doi.org/10.1186/s12887-024-04814-y>
- Pouretamad H, Sadeghi S, Rahmati Y. Digital nanning and autism spectrum disorder. *J Except Educ*. 2017;17(3):39-44. <https://doi.org/10.52547/ijfp.2022.536816.0> [In Persian].
- Reis, L. N, Reuter, C. P, Okely, A, Brand, C, Fochesatto, C. F, Martins, C. M. L, Mota, J, Gaya, A. C. A, & Gaya, A. R. (2024). Replacing screen time, with physical activity and sleep time: influence on cardiovascular indicators and inflammatory markers in Brazilian children. *Jornal de Pediatria*, 100(2), 149-155. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jpmed.2023.10.007>
- Richdale, A. L, & Schreck, K. A. (2019). Examining sleep hygiene factors and sleep in young children with and without autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 57, 154-162. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.rasd.2018.10.008>
- Sadeghi, S., Pouretamad, H. and Shervin, R. (2021). Screen-Time Predicts Sleep and Feeding Problems in Young Children with Autism Spectrum Disorder Symptoms Under the Age of Three. *Applied Psychology*, 15(1), 94-73. 10.52547/apsy.2021.221446.1029 [In Persian].
- Samsell, B, Lothman, K, Samsell, E. E, & Ideishi, R. I. (2021). Parents' experiences of caring for a child with autism spectrum disorder in the United States: A systematic review and metasynthesis of qualitative evidence. *Families, Systems & Health: The Journal of Collaborative Family Healthcare*. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:240220315>
- Shutzman, B, & Gershy, N. (2023). Children's excessive digital media use, mental health problems and the protective role of parenting during COVID-19. *Computers in Human Behavior*, 139, 107559. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107559>
- Stiglic, N, & Viner, R. M. (2019). Effects of screentime on the health and well-being of children and adolescents: a systematic review of reviews. *BMJ Open*, 9(1), e023191. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-023191>

واکاوی تجارب زیسته مادران دارای کودک اوتیسم [...] |

Tan, C. Y., Pan, Q., Tao, S., Liang, Q., Lan, M., Feng, S., Cheung, H. S., & Liu, D. (2024). Conceptualization, measurement, predictors, outcomes, and interventions in digital parenting research: A comprehensive umbrella review. *Educational Research Review*, 45, 100647.

Whelan, S, Mannion, A, Madden, A, Berger, F, Costello, R, Ghadiri, S, & Leader, G. (2022). Examining the Relationship Between Sleep Quality, Social Functioning, and Behavior Problems in Children with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Nature and Science of Sleep*, 14, 675-695. <https://doi.org/10.2147/NSS.S239622>

Zhang, H, Wang, W, & Li, Z. (2024). Effectiveness of Parent-Child Interaction Therapy for Maltreated Families: A Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15248380231222040

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

